

**CİNUÇEN TANRIKORUR'UN BESTECİLİĞİNDE ŞAİR MEHMET
TURAN YARAR'IN ÖNEMİ, TÜRK KÜLTÜRÜNE KATKILARI VE
MEKTUPLARINDAN ÖRNEKLER**

**THE IMPORTANCE OF POET MEHMET TURAN YARAR IN CİNUÇEN
TANRIKORUR'S COMPOSITIONS, ITS CONTRIBUTIONS TO TURKISH
CULTURE AND EXAMPLES OF THEIR LETTERS**

Türkan UYMAZ*

Geliş Tarihi: 28.08.2022

Kabul Tarihi: 29.09.2022

(Received)

(Accepted)

Öz: Medeniyeti medeniyet yapan dil, müzik geleneği, edebiyat ve inanç gibi olguların, manevi ve kültürel değerlerin korunması ve yaşatılması medeniyetin devamlılığı açısından önemli faktörlerdir. Klasik Türk müziği dağarcığındaki pek çok sözlü eser bütün bu faktörleri bir arada bünyesinde barındırmaktadır. Bu sebeple Türk müziğini nesilden nesle, yozlaştırmadan aktarabilecek kalitede yeni eserler üretebilmek için tarihimizdeki besteci-söz yazarı uyumunun da incelenmesi gerekir. Klasik repertuarımızda şaheser olarak nitelendirilen sözlü eserler; bilge şahsiyetlerin bütün devirlere hitap eden şiirlerinin büyük bestekârlar tarafından bestelenmesi ile ortaya konmuştur. Bu amaç doğrultusunda, çalışmamızda Türk musikisi evrenindeki yakın dönemden bir şair ve bestekâr birliği ele alınmış, Türk kültürüne katkıları bakımından örneklendirilmiştir. Ortak yönleri, kişilik özellikleri, hayat felsefeleri ve eserleri Türk müziğinin bozulmadan yaşatılması ve geliştirilmesi için sahip olunması gereken özellikleri büyük ölçüde ortaya koymaktadır. Cinuçen Tanrıkörür ve Mehmet Turan Yarar, Türk mûsikisine, edebiyatına, diline ve kültürüne gönül vererek, bu yola ömrünü adanmış bilim, kültür ve sanat insanları olarak saygın bir yer edinmişlerdir. Yaşadıkları dönemde Türk kültür ve sanatının neye ihtiyacı olduğunu tespit ederek, sorunları ve çözümlerini yazılarıyla aktarmışlardır. Bu çalışmada, bu iki sanatkârın ortak yönleri, hatıraları, mektupları, eserleri ve dostluklarına dair edinilen bilgilerin yer alması, bestecilik ve şairlikte yitirilmemesi gereken değerlerin anlaşılması bakımından önemlidir. Müşterek eserlerindeki uyumun örneklendirilmesi açısından Cinuçen Tanrıkörür'un tamamını Mehmet Turan Yarar şiirleriyle, Hacı Arif Bey'e ithafen bestelediği Kürdilihicazkâr Faslı kısaca değerlendirilmiştir. Cinuçen Tanrıkörür ve Mehmet Turan Yarar'ın müşterek eserlerinin sayısı 67'dir. Çalışmada eser incelemesi, röportaj ve kaynak taraması yöntemleri kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cinuçen Tanrıkörür, Mehmet Turan Yarar, Bestecilik, Güfte, Klasik Türk Müziği.

Abstract: The preservation and keeping alive of spiritual and cultural values, such as language, music tradition, literature, and belief, which make civilization a civilization, are important factors for the continuity of civilization. Many poetic composition in the repertoire

* Doç.Dr, Dokuz Eylül Üniversitesi, turkan.uymaz@deu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9501-6798

of classical Turkish music contain all these factors together. For this reason, it is necessary to examine the composer-song writer harmony in our history in order to produce new works with a quality that can transfer Turkish music from generation to generation without degeneration. Poetic compositions described as masterpieces in our classical repertoire; It has been revealed by the composing of the poems of wise personalities that appeal to all ages, by great composers. For this purpose, in this article, partnership of a poet and composer from the recent period in the Turkish music universe has been selected and exemplified in terms of their contributions to Turkish culture. Common aspects, personality traits, philosophies of life and works reveal the characteristics that must be possessed in order to keep Turkish music alive and to develop it without deterioration. Cinuçen Tanrıkorur and Mehmet Turan Yazar have gained a respectable place as people of science, culture and art, who devoted their lives to Turkish music, literature, language and culture. They determined what Turkish culture and art needed in the period they lived, and conveyed their problems and solutions in their writings. In this article, it is important in terms of to include information about the common aspects, memories, letters, works and friendships of these two artists and to understand the values that should not be lost in the field of composition and poetry. In terms of exemplifying the harmony in their joint compositions, Cinuçen Tanrıkorur's entire poems by Mehmet Turan Yazar and Kürdilihicazkâr Faslı, which he composed dedicated to Hacı Arif Bey, are briefly evaluated. The number of joint compositions of Cinuçen Tanrıkorur and Mehmet Turan Yazar is 67. In this paper, work review, interview, and source scanning methods were used.

Keywords: Cinuçen Tanrıkorur, Mehmet Turan Yazar, Poem, Composing, Classical Turkish Music.

1. GİRİŞ

Bir toplum içindeki farklı sanat dallarının etkileşimi doğal görülmelidir. Örneğin; şiir ile musiki, güfte ile nağme öteden beri birbiriyle ilişki içinde olmuştur. Bu şekilde insanın duygularını ifade etme araçlarından olan sanat dalları bazen bir anlamda birbirini tamamlamıştır.¹ Kültürler, kendilerini doğuran ve yaşatan dilin imkânları ile gelişir. Dilin işlenmiş biçimi, o dille üretilen sanat eserlerinde görünür.² Geleneksel Türk müziği bütün türleriyle geçmişten günümüze büyük ölçüde şifa, eğitim, estetik tecrübe, kültürel ve duygusal aktarım amacıyla icra edilegelen bir müzik türüdür. İnsanın ruhsal gelişimine katkı sağlar, inanç kaynaklı ve çoğunlukla söz odaklıdır. Ses zenginliği ve metafizik yönüyle sonsuz nağme üretilbilme kapasitesine sahiptir. Türk müziğinde bestecilik; nazari-teknik bilgi ve

¹ Mustafa Sefa Çakır, “Klasik Türk Şiirinde Nağmelerin Tınısı ve Nâilî Divanı'nda Musiki Unsurları”, *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, Cilt 4, Sayı 2, 2020, s. 206-220.

² Nesrin Feyzioğlu, “Geleneksel Türk Sanat Müsîkîsi Bestekârlığı'nda Söz-Beste İlişkisi”, *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, Sayı 14, 2010, s. 71-79.

Araştırma Makalesi

becerilere ek olarak, yetenek, ilham, edebiyat zevki ve kompozisyon bilinci gibi kavramlarla bir bütün olarak ele alınmalıdır. Zira Türk müziğinin saz eserleri dahi, söze gerek duyulmadan da duygu ve düşüncelerin ifade edilebileceğini gösteren kompozisyonlardır.

Kültürel ve manevi değerlerin gençliğe öğretilmemesi veya unutturulması toplumun karakterinde bozulmalara yol açar. Türk müziği ve edebiyatı insanın karakter gelişiminde önemli araçlardır. Bu sebeple Türk İslam tasavvufu şiir ve musikiye büyük önem vermiştir. İnsanın ruh terbiyesinde güzel sözün gücünü kullanan mutasavvıflar, halk ve divan edebiyatımızın gelişmesinde büyük rol oynamıştır. Tekke kültüründe şiir ve müziğin eğitim aracı olarak kullanılması, güzel sözün nağmeyle bütünleşerek ruha pozitif etki etmesini ve idrak edilebilmesini sağlamıştır.

Günümüzde klasik edebiyat ve müziğin özüne bağlı kalmadan üretilen bazı besteler ve şiirler, insanın ruhsal gelişimi ve bilinç seviyesinin yükseltilmesi gibi amaçlara hizmet etmemektedir. Şiirde gündelik ihtiyaçlara yönelik, maneviyattan uzak öğelerin bulunması, bu şiirlerle bestelenen parçalardaki ezgi kalitesini de düşürmektedir. Prozodi, usul-vezin uyumu, şiirdeki mananın ritim ve müzikle ifadesi, şiirin nazım şeklinin eserin formunu belirlemekteki rolü ve makamların seyir özellikleri gibi konulardan habersiz bestecilerin özensiz şiir seçimleri binlerce yıllık musiki sanatımızda bozulmalara yol açmaktadır. Her tiyatrocunun tiyatro yazarı olamayacağı gibi, her şiir okuyanın şair ya da her müzisyenin besteci olamayacağı da bilinmelidir.

Yeni eser bestelenirken formunu bozmadan sürekliliği sağlamanın yolu, geleneği içinden ve temellerine bağlı kalmak suretiyle yenileştirmektir. Bir tekrarcı, bir nakilci olmadan, özüne bağlı kalarak özgün eserler ortaya koyabilmek için öncelikle geleneği bütünüyle özümsemek gerekir.

Bir şiirin vezni besteciye o şiiri hangi usulle bestelemesi gerektiğini söyler. Güftedeki mana ve nazım şekilleri de eserin formunu, ritmini, nağmelerini ve hatta makamını belirlemede etkili olan en önemli unsurlardır. Türk müziğinin büyük bestekârları sözlü eser besteciliğinin; aslında şairin şiirin içine gizlediği iç musikiyi ve ahengi keşfetmek olduğunu sıklıkla dile getirmişlerdir. Bu keşfin gerçekleşebilmesi için şüphesiz ki besteci ve şair arasında duygusal frekans kesişmesi sağlanmalıdır. Birbirlerini tanımamış hatta aynı çağda yaşamamış olsalar dahi Türk müziği repertuarında bu kesişmeyi ispatlayan pek çok eser mevcuttur. Bestecinin edebiyata, güfte yazarının da musikiye vâkıf olması da ortaya konan eserlerdeki kaliteyi belirleyen unsurlardan biridir. Fikir, meşrep ve duygularında bu uyumu yakalamış pek çok besteci ve şairin şaheser niteliğinde müşterek eserleri mevcuttur.

Türk musikisi repertuvarına liyakat, gönül bağı, dostluk ve uyumla pek çok müşterek eser kazandırmış şair ve besteci birlikleri vardır. Yakın geçmişimizden hemen akla geliveren; “Mustafa Nafiz Irmak-Selahattin Pınar”, “Münir Nurettin Selçuk-Yahya Kemal Beyatlı”, “Ümit Yaşar Oğuzcan-Avni Anıl” ve “Vefik Ataç-Ahmet Ilgaz” gibi bestekâr-güfte yazarı birlikteliklerine “Cinuçen Tanrıkörur-Mehmet Turan Yazar” eşleşmesini de eklemek gerekir. Cinuçen Tanrıkörur, neveser ve kürdilihicazkâr makamlarındaki klasik fasıllarını Mehmet Turan Yazar şiiirleriyle bestelemiştir. Mehmet Turan Yazar, Cinuçen Bey’in vezin, form, konu ve tarz belirterek sipariş ettiği şiiirlerini bestecinin ruh halini hissederek yazmıştır. Bu birliktelikten çok çeşitli form, usul ve makamlarda, geniş yelpazede eserler vücuda gelmiştir. Cinuçen Bey’in Mehmet Turan Yazar şiiirleriyle bestelediği 67 eser içinde ilahi, şarkı, fantezi, beste, ağır semai ve yürük semai gibi çeşitli formlarda eserler yer almaktadır.

Bu birlikteliğin önemi sadece müşterek eser sayısının çokluğuyla ilgili değil, ortaya konan eserlerdeki mana, nağme ve vezin intibakının tam anlamıyla eserlerine yansımaya da ilgilidir. Aynı ruh inceliği, aynı yalnızlık, kültürümüze dair dert edindikleri ortak sorunlar, prensiplerinden ödün vermeyişleri, yaşam tarzları ve maddi bir karşılık beklemeksizin hizmet ettikleri alana adanmış ömürleri bizlere miras bıraktıkları eserlerinin mayası olmuştur. Her ikisi de şiiir ve besteleriyle anlatamadıklarını, yazılarıyla anlatırken, nezaketlerinden ve hakkaniyetli olmaktan ödün vermemiştir. Bu iki örnek şahsiyetin eserleri, yazıları, fikirleri ve entelektüel kimlikleriyle geride bıraktıkları eserler gelecek nesillere ışık tutacak niteliktedir.

Bu çalışma ile yakın dönemden bir şiiir ve besteci birliğinden doğan eserlerin, şiiir ve müziğin bütünleştiği, geleneksel temellere bağlı fakat özgün eserler olmasının günümüz sözlü eser besteciliğine örnek teşkil etmesi amaçlanmıştır. Aruz vezninin günümüz Türkçesiyle de kullanılabilmesi, veznin şiiire ve müziğe verdiği ahenk gibi konular üzerinde durulmuştur. Geleneksel sanatlarımızın kişisel ve maddi kaygılar taşımadan, insanlığa hizmet ve “sanat için sanat” bilinciyle icra edilmesinin kültürümüze katkıları, bu iki zat özelinde anlatılmaya çalışılmıştır. Kültürel varoluş problemlerinin sadece ortaya konmasının yetmediğine dikkat çekilmiştir. Toplumun sanatkârlarının bu sorunlara sanat eserleriyle ve toplumu bilinçlendirici yazılarıyla çözüm yolları üretebileceği gösterilmiştir.

Aslında belli bir geleneksel sanatın ustaları, zamanla o sanat dalının getirdiği bazı ortak kişilik özellikleriyle bezenirler. Türk müziğinin de yüzyıllarca şifahanelerde tedavi amacıyla kullanılmış olması, bu müziğin insanların ruh sağlığına ve karakterine katkıları açıklaamaktadır. Müziğimizin ve edebiyatımızın gerçek sanatkârları şöhret, maddiyat ve ego gibi kavramları hiçbir zaman amaç edinmemişlerdir. Ortak dertleri, hevesleri, paylaşımları ve dinamikleri hep medeniyetimize hizmet odaklıdır. Cinuçen Tanrıkörur ve Mehmet Turan Yazar’ın bu

Araştırma Makalesi

konularda da örnek niteliği taşımaları, ortak kişilik yönleri üzerinde durulmasını gerektirmiştir.

Her iki sanatkar da ilkokul öncesi edindikleri genel kültür sayesinde ilkokula ikinci sınıftan başlatılmıştır. Şiir ve beste çalışmalarına başlamaları ise 14 yaşlarına tekabül eder.³

Mehmet Turan Yazar 8 Eylül 1927 tarihinde Hatay'ın Yayladağı ilçesine bağlı bir Türkmen köyü olan Yeniceköy'de doğmuştur. 10 yaşına kadar yaşadığı köyde bir tür medrese eğitimiyle dinî ilim tahsilinden sonra ilkokulu üç yılda bitirmiştir. Liseden sonra bir yıl ilkokul öğretmeni olarak çalışmış, askerlik ve Ankara Üniversitesi Veterinerlik Fakültesi mezuniyetinden sonra ise Tarım Bakanlığı'na bağlı olarak 1977 yılındaki emekliliğine kadar veterinerlik görevini sürdürmüştür. Memuriyeti sebebiyle pek çok farklı şehirde bulunduktan sonra, 14 Nisan 2021 tarihinde Ankara'da vefat etmiştir.⁴ Şair, güfte yazarı, araştırmacı ve yazar olarak hiçbir karşılık beklemeden, ömrünün son zamanlarına kadar Türk kültürüne hizmet etmiştir. Şiirleri kendi kitapları haricinde “Petek”, “Varlık”, “Çağrı”, “Yedigün”, “Hisar”, “Türk Düşüncesi”, “Türk Dili Dergisi”, “Güneyde Kültür” adlı pek çok dergi ile Simav Anadolu Gazetesi'nde yayımlanmıştır. Bestelenmiş yaklaşık beş yüz şiirinden üç yüzü TRT repertuvarına alınmıştır. Çeşitli beste ve şiir yarışmalarında ödüller kazanmıştır. Bir veteriner hekim olarak bilim alanında da araştırma, inceleme ve derleme türü yayınları bulunmaktadır. Yazar, Türk Dil Kurumu üyeliğinden, kurumla fikirlerinin uyuşmadığı gerekçesiyle 1980 yılında istifa etmiştir.⁵

Mehmet Turan Yazar'ın divan şiiri ve aruz zevki daha çocuklukta babasının kütüphanesinde bulunan, Nesîmî ve Moralızade Leylâ Hanım Divanı'yla, Hızırağazade Sait Bey Divançesi'nden etkilenerek başlamıştır.⁶ Şiirlerindeki özgünlük ve temellerine bağlı kalmak suretiyle sadeleştirip yenileştirdiği ifade gücü beslendiği kaynağın klasik Türk edebiyatı olduğunu gösterir.⁷ Mehmet Turan Yazar'ın şiirlerindeki etki; çok okuyup araştırarak, klasikle bugün arasında bir köprü vazifesi görerek elde ettiği bir kültür sentezi olmasından kaynaklanır. Türkçe yanlışı yapmaktan, söylenmiş sözleri ve deyimleri kullanmaktan ve başka şairlerin etkisinde görünmekten her zaman imtina etmiştir.

³ Haz. Şermin Barihüda, Tanrıkorur, *Cinuçen Tanrıkorur Beste Külliyatı*, 1. Baskı, Cilt 1, Ankara 2019, s. 22.

⁴ Bora Uymaz, “Mehmet Turan Yazar'ın Hayatı ve Eserleri”, (Lisans Bitirme Ödevi, Ege Üniversitesi, Devlet Türk Müsikisi Konservatuarı, 1999), s. 2.

⁵ Mehmet Nuri Parmaksız, “Tanıtılmakta Geç Kalınmış Bir Cevher "Mehmet Turan Yazar", *Çağrı*, Sayı 564, 2006, s. 24-26.

⁶ Mehmet Nuri Parmaksız, *a.g.e.*, s. 24-26.

⁷ Haz. Şermin Barihüda Tanrıkorur, *a.g.e.*, Cilt 1, s. 18.

Mehmet Turan Yarar genç neslin büyük bir çoğunluğunun idrak edemediği her kültürel öğeyi reddettiğini, anlaşılır ve kolay olanı tercih ettiğini bildiğinden, şiirlerini günümüz Türkçesi'ne ağırlık vererek yazmıştır. Bu yolla, aruz veznini, şiirini ve bu ahenge bağlı olarak Türk müziğini de yeni kuşağa sevdireceğinin bilincindedir. Aruz vezninin ahenginin, Osmanlı Türkçesi zincirleme tamlamalar kullanmaya gerek duymadan arı Türkçeyle de verilebileceğini, hatasız bir vezin kullanımının ve derin manaların ifade edilebileceğinin mümkün olduğunu şiirlerine bakarak anlamak mümkündür. Mehmet Turan Yarar samimi, içten ve riyasız ifadelerin şairidir. Divan şiirinin de âşığı olduğunu her fırsatta dile getirir. Halk şiirlerinde Hataylı Âşık Mehmet mahlasını kullanmıştır. Yayımlanmış eserleri şunlardır:

Şiir: Bilmediklerim (1954), Veteriner Şairler Antolojisi (1960), Dörtlükler (1991), Daracık Düşler (1999).

Sözlük: Asalakbilim Terimleri Sözlüğü (1970).

Derleme: Güfte Şairleri- Doruktan Doruğa (1992), Dilden Tele (Güfte Antolojisi, 2 cilt, 2009).⁸

Mehmet Turan Yarar, diğer bütün mezziyetleriyle birlikte ender rastlanan bir koleksiyonerdir. Dostlarıyla mektuplaşma geleneğini yaşamı boyunca sürdürmüştür. Mektupları kültür, nezaket, ifade gücü, düzeyli mizah ve tevazu örnekleri olarak hazine değerindedir. Bora Uymaz'a 1999'da konservatuvar lisans bitirme ödevi için yazmış olduğu mektuplar da tarihi belge ve hayat dersi niteliğindedir.⁹

Cinuçen Tanrıkorur da son dönemin münevver şahsiyetlerindedir. Yüksek mimarlığı ile birlikte, müzikolog, bestekâr, ud virtüözü, ses sanatçısı, araştırmacı yazar ve Türkolog olarak hizmet etmiştir. Genç yaşından itibaren mücadele ettiği amansız hastalıklar karşısında gösterdiği teslimiyetli hali, sanatına da yansımıştır. Titizlik gösterdiği, eleştirdiği hiçbir konu nefsiyle ilgili değildir. Kültürümüzün ya da tarihimizin zarar görmesine yönelik konularda tepkisini her zaman göstermiş ve sadece sorunu tespit etmekle kalmamış, çözüm yolları üretip bunları da paylaşmıştır.¹⁰ Bu konuda da Mehmet Turan Yarar'la çokça benzeşirler. Mehmet Turan Yarar'ın fikir ayrılıkları sebebiyle kuruma faydalı olamayacağını anlayıp Türk Dil Kurumu üyeliğinden istifa etmesi gibi, Cinuçen Bey de benzer sebeplerle TRT'deki görevinden istifa etmiştir. Her ikisi de dilin ve müziğin medeniyeti medeniyet yapan en önemli değerlerden olduğunun bilincinde olarak, bu düsturla sanat eserlerini, konuşmalarını ve yazılarını istifademize sunmuşlardır.

⁸ Mehmet Nuri Parmaksız, *a.g.e.*, s. 24-26; Bora Uymaz, *a.g.e.*, s. 2.

⁹ Bora Uymaz, *a.g.e.*, ekler.

¹⁰ Nuri Özcan, "Cinuçen Tanrıkorur", *T.D.V. İslam Ansiklopedisi*, Cilt 39, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2010, s. 572-574.

Araştırma Makalesi

Tanrıkörur'un şiir denemeleri, M. Turan Yazar'ın da bestecilik denemeleri olsa da nihayetinde ustalığa olan saygılarından bu alanlarda kendilerini geri planda tutmuşlardır.

Cinuçen Bey, M. Turan Yazar'ın önemini; "Mehmet Turan Yazar'ı sevmek, Türk şiirini, Türk kültürünü dolayısıyla Türk'ü sevmektir; bu da ibadetin bir başka şeklidir" diyerek ifade etmiştir.¹¹

Mehmet Turan Yazar "Düşleyip de bir türlü yazamadığım nesnedir şiir"¹², Cinuçen Tanrıkörur ise "ben sadece gelen ilhamı kaydeden kalemim"¹³ dediklerinde her ikisi de sanat hayatlarının olgunluk safhasının zirvesindedir. Bu sözleri edebilecek bilgiğe sahip olmaları, ortak yönleri ve eserleri bu iki değeri birlikte ele alan, sahaya örnek bir çalışmanın gerekliliğini göstermektedir.

2. İNCELEME

Medeniyetimiz klasik sanatlarla folklorik sanatların iç içe olduğu, bütünlük içinde birbirini kucakladığı, İsmail Dede Efendi gibi klasik bestekârların halk türküleri bestelediği, Erzurumlu Emrah gibi halk ozanlarımızın da klasik bir divan ortaya koyabildiği, çok renkli ve toplumun her kesimini birleştiren bir müzik-edebiyat geleneğine sahiptir. Bu toprakların evlatlarından biri olarak Mehmet Turan Yazar da bir yandan maniler, koşmalar, ilahiler, öğütler, rubailer, ağıtlar ve münacatlar yazarken, bir yandan da arı dilli aruzla klasik şiirin en güzel örneklerini vermiştir. Bu konuda Cinuçen Tanrıkörur da dinî formlardan fanteziye, klasik ve modern ezgilerden halk müziği motiflerine kadar çok çeşitli formlarda ve nağme zenginliğinde eserler bestelemiştir. Türk musikisini klasik, folklorik, dinî ve askerî tüm dallarıyla bir bütün olarak görmüş ve bu birlik düşüncesi eserlerine yansımıştır. Mehmet Turan Yazar'ın şiirlerinde de Türk kimliğinin dini, manevi, klasik, folklorik ve romantik bütün öğelerini görmek mümkündür.

M. Turan Yazar, bir köy çocuğu olarak dünyaya geldikten sonra, veteriner hekimlik yapan, Türk diline, tarihine, maneviyatına ve kültürüne derinden bağlılığı ve araştırmacı kimliği ile tanınan bir değerdir. Kalbindeki inanç, teslimiyet ve insan sevgisini, hayvan ve tabiat sevgisiyle mezcetmiştir. Cinuçen Tanrıkörur'un deyimiyle "kelimelerin bestekârı" olacak derin bir ruh güzelliğine bürünmüştür.¹⁴ Şairlik ve araştırmacı-yazarlık yönleri hiçbir zaman maddi gelir sağladığı alanlar olmamıştır. Tamamen amatör bir ruhla, bütün bilgi, ilham ve birikimini bu yolda

¹¹ Bora Uymaz, *a.g.e.*, s. 4-7.

¹² Eser Anıl, "Mehmet Turan Yazar'la Röportaj", *Mûsiki ve Nota*, Cilt 2, Sayı 23, İstanbul, Kasım 1984, s. 18.

¹³ Mehmet Eryılmaz, "O Şafak Vaktinin Cihangiri", Belgesel Film, Çan Organizasyon Film Ltd. Şti. İstanbul 2002.

¹⁴ Bora Uymaz, *a.g.e.*, s. 4-7.

gelecek nesillere ışık tutmak için yazdığı şiir ve yazılara dökmüştür. Onları yakından tanıyanların, yazılarını takip edenlerin bildiği ve eserlerinden de anlaşılacağı üzere, Cinuçen Tanrıkorur ve M. Turan Yazar son derece inançlı, tevekkül sahibi, “halka hizmet Hakk’a hizmet” sözünü düstur edinmiş, ancak bir o kadar da yobazlığın hiçbir türlüsüne tavizi olmayan sanatkârlardır.

M. Turan Yazar, Klasik Türk musikisinde engin bir repertuvar bilgisine ve yüksek bir zevke sahiptir. Bu sebeple akrostiş göndererek gönlünü fethedeceği bestekârı da titizlikle seçmiştir. Sanat konusunda tavizsiz olmasına rağmen, özünde son derece mütevazı, yumuşak kalpli, kimseyi kıramayan, insanları sevmek için bahaneler arayan müşfik bir ruha sahiptir. Şiirlerinde yaşamı boyunca çektiği çileler, yaşadığı sınavlar karşısında feleğe sitem, hayat dersleri, insani değerler, tecrübeleri ve sevginin kutsallığına dair konulara yer vermiştir. Her yaştan bestekârın rağbet ettiği bir şairdir.–Güftelerinin pek çoğu bestelenmiş, hatta aynı şiirinin 9 farklı bestekâr tarafından bestelendiği olmuştur.¹⁵ Bu rağbet toplumumuzda kaliteli şiir zevkinin hala yüksek seviyelerde olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

M. Turan Yazar’ın “Musiki ve Nota” dergisinin Kasım 1984 sayısında yayınlanan röportajında;

-Araştırma konusunda ne düşündüğü ile ilgili soruya, “*Araştırma yapanlar, özellikle tarih ve biyografi konusunu ele alanlar, çok ince eleyip sık dokumalıdırlar. Yoksa hem bilime hem de gelecek kuşaklara ihanet etmiş olurlar. Bilimsel bir konuyu işlemek ve masal yazmak ayrı ayrı uğraşlardır. Çok aramalı, çok düşünmeli, sağlam belgelere dayanmalı, çok uğraşmalı, az yazmalıdırlar. Her eline kalem alan “müelliflik” sevdasına düşmemelidir. Düşerse, ortaya koyduğu şey “te’lif” olmaz “telef” olur. Telef, yalnız yazarına zarar verse içim yanmaz. Gelecek kuşaklar, bilim deryası zannıyla cehalet bataklığına dalar. Benim korkum budur.*”¹⁶ şeklinde cevap vermesi hem bir ders niteliğindedir hem de ne kadar titiz bir araştırmacı olduğunun göstergesidir.

Mehmet Turan Yazar şiir alanında, Cinuçen Tanrıkorur’un bestecilikte olduğu kadar velut, kendine has, klasik şiire temelden ve gönülden bağlı kalmak suretiyle, arı Türkçeyle klasik şiirin kokusunu yayabilen, kimsenin düşünemediği orijinal mazmunlar ve sehl-i mümteni ifadelerle özgünlük kazanmış, son derece üretken bir şairdir.

Kendi ifadesiyle Türk Müziği hem tutkunu hem tutsağı olduğu tek güzeldir. Titiz bir dinleyicidir, sıradan seslere, sözde şarkılara kulak vermez.¹⁷ Bu yüzden

¹⁵ Bora Uymaz, *a.g.e.*, s. 44.

¹⁶ Eser Anıl, *a.g.e.* s. 19.

¹⁷ Eser Anıl, *a.g.e.* s. 19.

Araştırma Makalesi

büyük yakınlık duyduğu, en güzel güftelerini yazdığı bestekarın da Cinuçen Bey olması rastlantı değildir.

*Üd elde nağmelerle ısraken bedir bedir,
Mızrabı tül müdür, sesi bülbül müdür nedir?
Her telde hâtıraları âheng eden ziyâ
Sâzında çırpınıp yücelen bir terânedir.*

Mehmet Turan Yazar bu şiiri Cinuçen Tanrıkorur'a ithafen 11 Haziran 1995 tarihinde yazmıştır.¹⁸

Cinuçen Tanrıkorur'la, M. Turan Yazar'ın yollarının kesişmesi ve dostluğu 1970'li yıllara dayansa da ilk müşterek eserleri 25 Temmuz 1994'de bestelenmiştir. Hüseyinî makamında, ilahi formunda, curcuna usulünde bestelenen bu eser; "Hüdâmız'dan hidâyettir sabahlar / Nedir bülbül bu çığlıklar, bu âhlar" dizeleriyle başlar.

Mehmet Turan Yazar'ın; "*Şiirde biçimi önemsemem. Gerçek şair her kalıpta şairliğini gösterir. Ruhumuzda şairlikten eser yoksa biçim ne yapsın?*"¹⁹ dediği gibi, Cinuçen Tanrıkorur'un da musiki ve şiir açısından hiçbir form taassubu olmamıştır. Hemen her formda beste yapmıştır.

M. Turan Yazar için musiki nasıl büyük bir ilham kaynağı ise, Cinuçen Bey için de şiir aynı derecede büyük bir motivasyon kaynağıdır. Yahya Kemal ve Saadettin Kaynak'ın şiir ve musikide olgunluğa erişmek noktasında gösterdiği titizlik, Cinuçen Tanrıkorur'un fantezi şarkılarını bestelemek için beklediği kemal safhasına,²⁰ Mehmet Turan Yazar'ın da tam olarak emin olmadığı şiirleri kitaplarına almaması konusunda gösterdiği titizliğe benzer.²¹ Mehmet Turan Yazar'ın beste yapacak derecede musikiye vakıf olması gibi²², Cinuçen Bey de kendi şiirlerini besteleyecek derecede edebî bilgi ve yeteneğe sahiptir.²³ Mehmet Turan Yazar'ın Hicazkâr ve Şevkefza makamlarında, şarkı formunda, güftesini kendi yazıp bestelediği iki eseri vardır.²⁴

Cinuçen Tanrıkorur ilk bestesini 14 yaşında olmak üzere, ömrü boyunca 505 beste yapmıştır. Bereketli bir bestekâr ve M. Turan Yazar'ın kadim dostu olmasına rağmen 1994 yılına kadar kendisinden hiç bestesi yoktur. Bunun sebebinin, daha

¹⁸ Şermin Barihüda Tanrıkorur, "Cinuçen Tanrıkorur Hakkında Röportaj", Haziran 2021, Röportajı Yapan Türkan Uymaz.

¹⁹ Mehmet Nuri Parmaksız, *a.g.e.* s. 24-26.

²⁰ Mehmet Eryılmaz, "O Şafak Vaktinin Cihangiri", Belgesel Film, Çan Organizasyon Film Ltd. Şti., İstanbul 2002.

²¹ Mehmet Nuri Parmaksız, *a.g.e.* s. 24.26.

²² Bora Uymaz, *a.g.e.*, s. 105.

²³ Haz. Şermin Barihüda Tanrıkorur, *a.g.e.*, Cilt 1, s. 264-266.

²⁴ Bora Uymaz, *a.g.e.*, s. 124-125.

önce bestelenmiş güfteleri bestelemeyi genellikle tercih etmemesi ve Yarar'ın şiir kitaplarının elinde olmaması olduğunu mektuplarındaki ifadelerinden anlaşılmaktadır.²⁵ Bestekârlığının olgunluk döneminde başlayarak vefat ettiği tarihe kadar olan 6 yıl içinde M. Turan Yarar'dan 67 eser bestelemiştir.²⁶ Kürdilihicazkâr ve Neveser fasılların her birini bir çırpıda tamamlayacak kadar heyecan duymuştur.²⁷

Cinuçen Tanrıkörur'un bestelerinde şiirlerini seçtiği diğer şairler arasında; Mevlânâ Celâleddîn Rûmî, Fuzûlî, Aziz Mahmud Hüdâyî, Şeyh Galib, Mustafa Nâfiz İrmak, Faruk Nafiz Çamlıbel, Mustafa Tahralı ve Memduh Cumhuriyetli sayılabilir.

M. Turan Yarar'ın şiirlerini besteleyen diğer besteciler arasında da Akın Özkan, Metin Everes, Suat Sayın, Erol Sayan, Kaya Bekat, Erdinç Çelikkol, Faruk Şahin, Yılmaz Karakoyunlu ve Bora Uymaz gibi besteciler vardır.²⁸

Mehmet Turan Yarar ve Cinuçen Tanrıkörur'un pek çok yarışmada derece almış müstakil eserleri olduğu gibi, müşterek eserleriyle de ödüle layık görülmüşlerdir. Özellikle 1996 yılının Hammamizade İsmail Dede Efendi'nin vefatının 150. yıl dönümü olması vesilesiyle TRT, Kültür Bakanlığı ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından düzenlenen beste yarışmalarında güfteleri Mehmet Turan Yarar'a, bestesi Cinuçen Tanrıkörur, Akın Özkan ve Suat Yıldırım'a ait üç ayrı eser ödüle layık görülmüştür.²⁹

Sözlü eserleri için güfte seçiminde büyük titizlik gösteren Tanrıkörur, özellikle klasik formlu eserlerinin güftelerini genellikle büyük divan şairlerinden seçmesine rağmen sonraları Mehmet Turan Yarar şiirlerinden de klasik eserler bestelemiştir.³⁰ Mehmet Turan Yarar'dan klasik repertuarımızda az sayıda eser olan Neveser makamında bir fasıl bestelemek üzere sipariş ettiği şiirler içindeki "Mutrib kerem et çal da aman Nev'eser olsun" dizesiyle başlayan Neveser Fasılın yürük semaisi, Tanrıkörur'un 3 Ekim 1999'da bestelediği son eserdir.³¹

Cinuçen Tanrıkörur son şairinden, "*Mehmet Turan Yarar, Türk diline üstadane vakıf, aruzu oyuncak yapmış, mazmunları orijinal ve kısa-öz söyleme sanatının sırrına ermiş bir gerçek şair.*"³² ifadeleriyle bahseder.

²⁵ Cinuçen Tanrıkörur-Mehmet Turan Yarar, "1973-2000 Yılları Arasında Mektuplaşma", *Cinuçen Tanrıkörur Koleksiyonu, Mektup Arşivi*. Ankara, T.C. Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi.

²⁶ Haz. Şermin Barihüda Tanrıkörur, *a.g.e.*, Cilt 1, s. 274-278.

²⁷ Barihüda Tanrıkörur, "Cinuçen Tanrıkörur Hakkında Röportaj", Haziran 2021, Röportajı Yapan Türkan Uymaz.

²⁸ Mehmet Nuri Parmaksız, *a.g.e.* s. 24-26.

²⁹ Mehmet Turan Yarar, "Karanlığa Dur Diyenler", *Güneyde Kültür*, Cilt 9, Sayı 95, Ocak 1997.

³⁰ Haz. Şermin Barihüda Tanrıkörur, *a.g.e.*, Cilt 1, s. 274-278.

³¹ Haz. Şermin Barihüda Tanrıkörur, *a.g.e.*, Cilt 1, s. 34.

³² Cinuçen Tanrıkörur, *Müzik, Kültür, Dil*, 1. Baskı, Dergâh Yayınları, İstanbul 2003, s. 306.

Araştırma Makalesi

Cinuçen Tanrıkörur ve Mehmet Turan Yazar'ın müşterek eserlerinden biri de tamburi, besteci ve hoca olarak yetiştirdikleri Bora Uymaz'dır denilebilir. Bora Uymaz, Mehmet Turan Yazar'la henüz konservatuvar hazırlık sınıfındayken tanışıp kendisine ve şiiirlerine hayran olmuştur. Mehmet Turan Yazar da onun beste çalışmalarında bir ışık görmüş olmalı ki, tanışmalarından sonra telefonla arayıp "Bora" akrostişli bir şiiir yazdırarak bestelemesini istemiştir. Bu tanışma Bora Uymaz'ın sanat hayatının da dönüm noktası olmuş ve derin izler bırakmıştır. Besteciliğinin gelişmesinde Mehmet Turan Yazar'ın şiiirlerine duyduğu hayranlık ve Cinuçen Tanrıkörur'un talebesi olmasının da etkisi büyüktür. Hatta Cinuçen Tanrıkörur, daha önce bestelenmiş şiiirleri bestelememeye özen gösteren ve bestelediği şiiirleri de başkalarının bestelemesinden pek hoşlanmayan biri olarak, Mehmet Turan Yazar'ın "Yanmakta cehennemle yarıştım seni sevdim" dizesiyle başlayan güftesini besteleyen öğrencisi Bora Uymaz'a "benimkinden güzel olmuş" diyebilecek kadar da erdemli bir hocadır. Bora Uymaz, Mehmet Turan Yazar'ın hayatı ve eserlerine dair 1999 yılında hazırladığı konservatuvar lisans bitirme ödevinin önsözünde; "Eğer ileride Bora Uymaz adında bir bestekâr olursa bunun en büyük sebeplerinden biri Mehmet Turan Yazar olur herhalde" ifadesini kullanmıştır. Sanat yaşamının daha başındayken bu iki ustadan istifade etmiş olmanın büyük bir lütuf olduğunu ifade etmiştir.³³

2.1. Kürdilihiczâkâr Faslı³⁴

Toplamda 70 makamda eser besteleyen Tanrıkörur'un en çok beste yaptığı makamlar arasında Kürdilihiczâkâr makamı 32 eserle ilk sıralarda yer alır.

Hacı Arif Bey'in aziz ruhuna ithaf ettiği Kürdilihiczâkâr takım, özellikle gençlerin anlayıp, idrak edebilmeleri amacı ile yeni bir üslup ve günümüz Türkçesiyle yazılan güftelerle bestelenmiştir.

Cinuçen Tanrıkörur Kürdilihiczâkâr Faslı'nın tamamını Mehmet Turan Yazar'a istediği vezinleri ve konuları belirterek, şiiirleri yaşayan Türkçeyle yazmasını sipariş ederek bestelemiştir. Bu fasıl, kullanılan formlar, makam seyri ve nüanslar açısından yenilikçi bir üsluptadır.

Klasik takımlar genellikle "peşrev" denilen ve büyük usullerle bestelenen saz eseri ile başlar. Ayrıca "methal" isminde bir saz eseri formu daha vardır ki bunlar 4/4'lük yani sofyan usulünde bestelenirler. Bununla beraber methaller modern diyebileceğimiz bir anlayışta bestelenip icra edilirler. Başta da belirtildiği gibi, "gençlerin anlayıp idrak edebilmesi" düşüncesini destekler şekilde takıma bu form ile girilmiştir. Hatta Tanrıkörur bu eseri dört hane değil iki hane olarak besteleyerek

³³ Bora Uymaz, *a.g.e.*, önsöz.

³⁴ Kürdilihiczâkâr Faslı notaları için bkz. Haz. Şermin Barihüda Tanrıkörur, *Cinuçen Tanrıkörur Beste Külliyyatı, 1. Baskı*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2019, Cilt 4, s. 69-78.

bu formu “methal(çe)” olarak isimlendirmiştir. Bestecinin bu iki haneli eserde hem imkânları çok geniş bir makam olan kürdilihicazkârı her yönü ile işlemesi hem takımı okuyacak olan hanendeyi tam olarak hazırlaması önemli bir ayrıntı olarak göze çarpmaktadır.

Kürdilihicazkâr takımında birinci beste yoktur. İkinci beste ile başlar ve bütün ikinci bestelerinde olduğu gibi burada da Zekai Dede'den ilhamla Lenk Fahte usulünü kullanmıştır.

Takımın ilk sözlü eseri, “nakış beste” olarak karşımıza çıkmaktadır. “Nakış” ibaresini açıklamadan önce “murabba”nın ne demek olduğu ile ilgili küçük bir bilgi vermek gerekirse; dört mısralı bir şiir “beste”, “ağır semai” ve “yürük semai” formlarında bestelendiğinde birinci, ikinci ve dördüncü mısra aynı ezgi kullanılarak bestelenir, “meyan” olarak kullanılan üçüncü mısradan ise ezgi farklılaşır. Bu anlayışla bestelenen mısraların her birinin aralarında “terennüm” denilen, güfteden hariç olarak yazılan ve kullanılan usule uygun bölümler vardır. Bu tarza “murabba” denilmektedir. Bahsedilen klasik formların “nakış” denilen biçimlerinde ise birinci mısra ile ikinci mısranın farklı ezgilerle bestelenmesi sonrası terennüme sıra gelir. Daha sonra “meyan” yine farklı bir ezgi ile bestelenir. Dördüncü mısra genelde ikinci mısra ile aynı ezgiyi içerir. Meyan ve dördüncü mısradan sonra tekrar terennüm gelir. Kısaca denilebilir ki nakışlar, şarkı formunun nakarattan sonra terennüm almış şeklidir. Tabi bir beytin nakış olarak bestelenmesi gibi daha özgür bir bakış açısı ile bestelenen nakışlar da vardır.

Bu Kürdilihicazkâr Klasik Fasl'ın methalçeden sonraki eseri olan “nakış beste” yukarıda da belirtildiği gibi, “Lenk Fahte” usulünde bestelenmiştir. Şiirin vezni "mef'ülü fâilâtün mef'ülü fâilâtün"dür. Musikimizde gerçek bestecilerin çok iyi bildiği bir bahis vardır ki, hayati önem arz eder: "Usul vezin ilişkisi". Herhangi bir vezin herhangi bir usulde bestelenemez. O vezne uygun usul veya usuller vardır. Tanrıkorur, Mehmet Turan Yarar'dan Lenk Fahte usulünde bestelemek için bu vezinde bir şiir yazmasını istemiştir;

Kürdilihicazkâr Nakış Beste

Bir gün şifâ verirsin, bin yıl yürek yakarsın

Sahraya dönse âlem, deryâ olur bakarsın

Dünyâ susar ve dinler, mecliste sen gülerken,

Her telde sen şakırsın, her gülde sen kokarsın

Terennüm

Beli yârim beli dost, beli ömrüm beli dost

Ten nen ni te ne nen, sinedecânım

Ten nen ni te ne nen, dilde nihânım

Sevdim seni, bilmem bu günâhın sonu yok mu?

Araştırma Makalesi

Bestecinin terennüm içerisinde sezdirmeden ve ustaca yürük semaiye yaptığı usul geçkisi, meyan ezgisinde “dikhisar” perdesinde yaptığı segâh geçkisi ve sonrasında zemindeki melodiye yakalayıp tekrar ana makama dönüşü hem orijinal ve uyumlu bir duyum içerir hem de ustalık göstergesidir.³⁵

Takımın üçüncü eseri ise nakış ağır semaidir. Kullanılan aksak semai usulüne uygun olarak "mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün" vezinli bir şiirle bestelenmiştir.

Kürdilihicazkâr Nakış Ağır semai

*Bırak merhem süren dostum, yaram merhemle bağdaşmaz
Ben ehlinden işitmiştim, alev şebnemle bağdaşmaz
Yürek yılgın, gönül kırgın, temennî boş, tesellî boş
Cehennem burcu kar tutmaz, düğün mâtemle bağdaşmaz
Terennüm*

*Benim cânım, a sultânım efendim, dilde nihânım
Beden sensiz soluksuz bir kırık sazdan ibârettir
Senin nûrunla dolmuştur hayâl_ufkum, bütün vârim*

Bu eserde kürdilihicazkârın her yönü hissettirildikten sonra, yine bestedeki gibi dikhisar perdesin de segâh makamı göze çarpmaktadır.³⁶

Cinuçen Tanrıkorur’un bu takımın yürük semai olarak bestelediği şiir, Küçük Mehmed Ağa’nın Evcara takımının Yürük Semai’nin güftesi olan Antakyalı Münif’in yazdığı gazele, Mehmet Turan Yazar’ın yazdığı bir naziredir. Evcara takımın yürük semainin sözleri, Antakyalı Münif’in gazelinin 1.ve 5. beyitleri seçilerek bestelenmiştir;

*Sâkî çekemem vaz’-ı zarfâneyi boş ko
Teklîf-i tehî, sâgar ü peymâneyi boş ko
Çok da o perî-rû ile ünsiyete gelmez
Ol kayda düşürme dil-i divâneyi boş ko³⁷*

Mehmet Turan Yazar’ın bu gazele naziresi olan" Mefûlü mefâilü mefâilü feûlün " veznindeki şiirini ise Cinuçen Bey yürük semai usulünde bestelemiştir;

Kürdilihicazkâr Nakış Yürüksemâî

*Sen gel de üzüm gözlü güzel, bâdeyi boş ko
Sen şâhı getir bezmine, şehzadeyi boş ko
Bir ânını zehr etme sakın! akla uyup da
Herkes delilik derse-desin, her şeyi boş ko*

³⁵ İzmir Devlet Korosu Sanatçısı, Bestekar, Tanburi, Ses Sanatçısı, Cinuçen Tanrıkorur’un Öğrencisi Bora Uymaz’la Röportaj, Röportajı Yapan Türkan Uymaz, İzmir 2021.

³⁶ İzmir Devlet Korosu Sanatçısı, Bestekar, Tanburi, Ses Sanatçısı, Cinuçen Tanrıkorur’un Öğrencisi Bora Uymaz’la Röportaj, Röportajı Yapan Türkan Uymaz, İzmir 2021.

³⁷ Mehmet Turan Yazar, “Küçük Mehmed Ağa’nın Şairleri 2”, *Mûsikî ve Nota*, Sayı 11, İstanbul, Kasım 1983, s. 44.

*Terennüm**Terdilli te ne nen, nâ te ne dir ney**Cânım beli beli, ömrüm beli beli, mîrim beli beli, yârim³⁸.*

Takımın son eseri bir saz semaidir. Fasılların sonunda çalınan alışıl gelmiş semailerden oldukça farklı ve ancak usta sazandelerin icra edebileceği çetinlikte bir eserdir. Teslimden sonra ikinci hanede rast perdesinde uzzâl ve üçüncü hanede ise neva perdesi üzerinde düğâh makamları ustaca kullanılmıştır. Aksak Semai usulündeki son hane ile birlikte bu eser ancak besteciyi çok iyi anlayıp, tahlil ederek icra edilebilecek bir eserdir. Yukarıda da bahsedildiği gibi kürdilihicazkâr makamı imkânları çok geniş bir makam olmasına rağmen maalesef günümüzde genellikle, rast perdesi üzerinde kürdiden ibaret, oldukça basit bir seyirle sınırlı kalmaktadır. Tanrıkörur'un bu takımı ve diğer bütün kürdilihicazkâr eserleri dikkatle incelendiğinde öncelikle donanımda “la bemol”ün beş koma olmadığı görülmektedir. “La bemol” dört koma olarak yazılmıştır. Çünkü makamdaki karar kürdi gibi değil, neredeyse uşşak gibi bir kalış gerektirir. Bir de özellikle “neva” perdesi üzerindeki “karcığâr”lı kalış dolayısıyla, “gerdaniye” sonrasındaki “şehnaz” ve “tiz segâh” perdeleri bu nispette değerlendirilmeli ve icra edilmelidir.³⁹

3. MEKTUPLARI⁴⁰

Mektup yazmak bir sanat dalı olsaydı Mehmet Turan Yarar ve Cinuçen Tanrıkörur bu alanın da sanatkârları olarak anılabilirlerdi. Böylesine latif, nezaketli cümleleri, esprileri, serzenişleri, dertleşmeleri, böylesine kısa, öz, sanatkârane bir ifade gücüyle yazabilmek bir marifet olduğu gibi, araştırmacılar için kaynak niteliği taşımaktadır. Aynı zamanda bu mektuplar okuyucuları için bir estetik tecrübelerdir.

Mehmet Turan Yarar çileli hayatının asıl merheminin mutlak surette musiki olduğunu söyler. Bu sebeple besteci dostlarının her birini darüşşifa gibi görüp onlara dört elle sarıldığını belirtir. 1996 yılı haziranında İstanbul'dan Ankara'ya giderek kendisini ziyaret eden Cinuçen Bey'in bu ziyaretinden duyduğu mutluluğu, “*bu iç açıcı zaman dilimine pek muhtaçtım*” diyerek ifade etmiştir.⁴¹ Birbirlerinin acılarına merhem olduklarını Cinuçen Tanrıkörur ile karşılıklı mektuplarında görmek mümkündür.⁴²

³⁸ Haz. Şermin Barihüda Tanrıkörur, *a.g.e.*, Cilt 4, s. 69-78.

³⁹ İzmir Devlet Korosu Sanatçısı, Bestekâr, Tamburi, Ses Sanatçısı, Cinuçen Tanrıkörur'un Öğrencisi Bora Uymaz'la Röportaj, Röportajı Yapan Türkan Uymaz, İzmir 2021.

⁴⁰ Cinuçen Tanrıkörur-Mehmet Turan Yarar, “1973-2000 Yılları Arasında Mektuplaşma”, *Cinuçen Tanrıkörur Koleksiyonu, Mektup Arşivi*. Ankara, T. C. Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi.

⁴¹ Mehmet Turan Yarar, “İşte Merhem Dedikleri”, *Güneyde Kültür*, Haziran 1996.

⁴² Cinuçen Tanrıkörur-Mehmet Turan Yarar, *a.g.mektuplar*.

Araştırma Makalesi

Tanrıkörur ve Turan Yarar'ın 1970'li yıllardan itibaren bazı Türk musiki kaynaklarındaki eksiklik ve hataları ortaya çıkararak, bunların düzeltilmesiyle ilgili girişimlerde bulunmaya çabaladıkları mektuplaşmalarından anlaşılmaktadır. Örneğin; Mehmet Turan Yarar Tanrıkörur'a yazdığı 9 Mart 1977 tarihli mektubunda, daha önceden üzerinde konuştukları anlaşılan bir Türk musiki ansiklopedisindeki hataları madde madde yazdıktan sonra, mektubu şu şekilde bitirmiştir; *“Aziz Tanrıkörur, tartışma gerektiren, uzun açıklamalar gerektiren yanlışlarla eksikler üzerinde hiç durmadım. Size yine yazacak, yine dertlerimi, sıkıntılarımı anlatacağım. Anlattıklarımı bilgiçlik saymayacağınıza inanıyorum. Ben Türk musikisine gönüllü bir meçhul askerden başka hiçbir şey değilim. Şarkılarımı değerlendirirken de bu gerçeği lütfen aklınızda tutunuz. Çocuklarımdan birini operasına yanaklarınızdan operim, dost Akın Özkan'a saygılar”*. Mektuptaki sadece bu kısımdan dahi; 1970'li yıllardan itibaren kurdukları dostluk, ortak dertlerinin kültürümüzle, sanatımızla ilgili olduğu, toplumsal kültürel sorunlarımızı kendi kişisel hayat sınavlarının önünde tuttukları anlaşılmaktadır. M. Turan Yarar'ın kendi beste denemeleriyle ilgili Cinuçen Bey'in değerlendirmelerini beklediği de görülmektedir.

Mehmet Turan Yarar, Cinuçen Bey'e yazdığı 11 Mart 1977 tarihli mektubunda ansiklopedideki hataları tespiti devam ederken, *“Bütün bu münasebetli münasebetsiz konular üzerinde gezinirken başınızı ağrıtmadığıma eminim. Siz ki mûsikîmizin baş muavinlerinden birisiniz, ben ki mûsikîmizin son hademesinden biriyim. Muavin hademenin hizmetine hor bakmaz biliyorum”* ifadeleriyle, bu hizmetlerini sadece alana faydalı olmak için yerine getirmeye çalıştığını göstermektedir.

Mehmet Turan Yarar'ın 29 Nisan 1977 tarihinde yazdığı mektup da Cinuçen Bey'in deha düzeyinde bir sanatkâr olduğunun bilincinde olduğunu ifade eden, liyakatin önemini vurgulayan sanatkârane sözler içerir; *“Yeni görevinizi yürekte kutlarım. Bir takım sözde insanlar, her mevkî sizin elinizden alabilirler; ama emek, bilgi, duygu ve sanatın birleşerek, bir dehâ düzeyine ulaştırdığı Cinuçen Tanrıkörur'u alamazlar. Önemli olan budur. Daire başkanlığı, genel müdürlük, paşalık, padişahlık değil!..”*

Bu tarihten sonra uzun bir süre görüşemedikleri Cinuçen Tanrıkörur'un yazdığı 19 Mayıs 1993 tarihli mektuptan anlaşılmaktadır; *“Pek muhterem ve muazzaz üstadım efendim, şu garib ülkemin irfan ve iz'anına küçücük bir katkıda bulunabilir miyim diye yarım asırdır durmadan didinen cefakâr ellerinizle, ilim hazinesi başınızdan birkaç misli büyük olduğuna inandığım muhabbet yüklü gönlünüzü lâyezâl hürmet ve meveddetle operim.”* diyerek başladığı mektubunda, birbirlerinden uzak kaldıkları süre içinde yaşadığı çetin hayat sınavlarından bahsetmiş, bir vesile ile yıllar sonra tekrar konuşabilmiş olmaktan duyduğu saadeti

ve bu tarihe kadar kendisinin hiçbir şiirini bestelemek nasibine erişemediği için müteessir olduğunu dile getirerek, bestelenmemiş şiirlerinden göndermesini rica etmiştir.

Cinuçen Tanrıkorur bu konudaki arzu ve hayranlığını 19 Mayıs 1993 tarihli mektubunda da dile getirmiştir; *“Bu arada, nefis şiirlerinizden birini bestelemek şerefıyla nasiplenemediğim için müteessir olduğumu ve bu saâdete mazhar olmuş - başta Sadık Ayhan beyefendi olmak üzere- dostlarınıza pek ziyâde gıpta ettiğimi de belirtmeden geçemiyorum. Meselâ "Bende gamdan, giryeden ma'dâ mahâret görmedim" şiirinizi Yavuz beyden önce besteleyebilmeyi ne kadar çok isterdim. Mamañih (benden önce başkası tarafından bestelendiğini bildiğim şiirleri yeniden bestelememeğe özen gösterdiğimiz için) şu âna kadar bestelenmemiş şiirlerinizi - fakîri lâıyk görür de- lütfederseniz, gaflet ve kusûrumu tamire belki imkân bulabilirim diye ümitlenmekten de geri durmuyorum.”*⁴³

Bârihüdâ Tanrıkorur, Cinuçen Tanrıkorur ve Mehmet Turan Yazar'ın yıllar sonra yeniden buluşup, müşterek eserler üretmeye başladıkları 90'lı yıllarda, daha çok telefon ve faks cihazlarıyla iletişim kurarak, nota, şiir, belge paylaşımı yaptıklarını, mektuplaşmaya hem bir terapi yöntemi olarak hem de kalıcı hatıralar bırakmak ve mektup geleneğini sürdürmek için devam ettiklerini ifade etmiştir.⁴⁴

30 Ağustos 1994 tarihli mektubunda; *“Pek çok aziz ve saygıdeğer Mehmet Ağabeyim şiirlerinizi okumaya başlayınca, ne zaman elim nota kâğıdıyla buluşuyor ve bir beste nasıl çıkıveriyor, vallahi anlamıyorum. Şiirlerinizin kalitesine ve duygusuna asla erişemeyecek olan bu bestecikler, size olan sonsuz hürmet ve muhabbetimle naçiz şükranımın, nota diliyle ifadesinden başka bir şey değil”* diyerek onun şiirlerine duyduğu hayranlık ve heyecanını dile getirmiştir.

Mehmet Turan Yazar bu övgüler üzerine kaleme aldığı 6-7 Eylül 1994 tarihli mektubunda; *“Pek aziz kardeşim Cinuçen'ciğim, Ne olurdu diyorum, şu benim çeyrek dirhemlik şairliğim iflas etmeden önce sizin duygularınızı ateşleyebilseydim ve şu anda bütün varlığımı saran mutluluğu daha erken yaşlarda tadabilseydim... Yine de nankörlük etmeyeyim, bir hazzı ölüm döşeginde tatmak bile hiç tatmadan ölmekten iyidir, çok teşekkür ederim. Güzel eserler üreten, hem de verimli bir biçimde üreten dostlarımı çok seviyorum. Onların yarattığı her ihtişamı içim titreyerek ve coşkuyla alkışlıyorum. O dostların başında siz geliyorsunuz. Üstelik siz son günlerde bu çok büyük başarılarınıza beni de ortak ediyorsunuz. Büsbütün heyecanlanıyorum. Keşke ben de sizi heyecanlandırarak güzellikler üretebilsem... Yazık ki çok geç. Bunama yaşına daha girmemiş olmama rağmen dünyadan elimi*

⁴³ Cinuçen Tanrıkorur-Mehmet Turan Yazar, *a.g.mektuplar*.

⁴⁴ Barihüda Tanrıkorur, “Cinuçen Tanrıkorur Hakkında Röportaj”, Haziran 2021, Röportajı Yapan Türkan Uymaz.

Araştırma Makalesi

*eteğimi çektim...*⁴⁵ demiş olsa da kendisinden bestelenmiş tam 67 eserle M. Turan Yazar, Cinuçen Bey'in şiirlerini en çok bestelediği şair olmuştur.

Cinuçen Bey, M. Turan Yazar'ı bu hüznü dolu mektuptan sonra böyle bir ruh halinde bırakmamak için yeniden motive etmiş olacak ki, şairin 30 Ekim 1994'de yazdığı mektup yeniden hayat sevincinin, umutlarının yeşerdiğini göstermektedir; *"Canım kardeşim Cinuçen'ciğim, telefonu kapatır kapatmaz yazı makinesinin başına geçtim. Sesiniz bana en etkili "kuvvet şurubu" gibi geldi. Günlerden beri çektiğim rahatsızlığı, bu rahatsızlığın yarattığı yorgunluğu birdenbire unuttuğum. Âdeta pehlivanlaştım!.. Şu "pehlivanlaştım" sözünü okuyanlar bendeki cüseyi görse ne kadar çok güler kim bilir?... Yıllarca sustuktan sonra (yine sizden aldığım güçle) yeniden yazabiliyorum. Size minnettarım. ...bu yüzden sizin için yeni güfteler üretmeye karar verdim."*⁴⁶ İşte 67 yaşında yeniden büyük bir heyecanla güfte yazmaya başlamanın sevinciyle, bu mektuba iliştiği yeni şiiri, Cinuçen Tanrıkorur 1997 yılında Toronto'da iken, kürdilihicazkâr makamında, şarkı formunda bestelemiştir:

*"Kara bahtımda elemelerle ölümler yarışır
Gün olur ben küserim bahtıma, gönlüm barışır
Gün olur sînede Leylâ ile Mevlâ karışır
O zaman dağlar ışıır, bağlar ışıır, çağlar ışıır."*⁴⁷

Mehmet Turan Yazar mektuplarında müşterek eserlerinden bahsederken "ortak fidanımız" tabirini kullanır. Bu manada bu eserler; kültür sanata medeniyet toprağında kök salacak ve bu manevi ağaçların gölgesinde ruhunu besleyecek yeni kuşaklar için dikilen, üzerlerine aşktan can suyu serpilmiş fidanlardır denilebilir.

M. Turan Yazar 30 Kasım 1997 tarihli mektubuna şöyle başlar; *"Sevgili Tanrıkorur, size inanılmaz bir sırrımı açıklayayım: Son muhteşem bestelerinizi arka arkaya dinledikten sonra kendi yazdıklarımı bile beğenmeye başladım... Lütfen bu sır aramızda kalsın. Megalomanlığım ayyuka çıkmasın!.. Aziz Cinuçen'ciğim size binlerce sayfa tutarında bir mektup yazsam susuz gönlümü kandıramam. Bu susuzluğa ecel şerbeti dışında bir kaynak medar olmaz, öyle görünüyor. Piyasada Selma (Sağbaş) Hanımefendi'nin ürettiği kasetler var mı?... Biliyorsunuz radyo ve televizyonlarda benim meşrebime yatkın müzik programları öldü."*

Cinuçen Tanrıkorur da 19 Eylül 1994 tarihli mektubunda; *"Pek çok kıymetli Turan ağabeyciğim, sizin bana sadece bir tek duacık lütfetmeniz bile çoktan yeter de artar bile. Zaten sizin duanıza mazhar olmak, benim için dünyaya da ukbâya da aynı*

⁴⁵ Cinuçen Tanrıkorur-Mehmet Turan Yazar, *a.g.mektuplar*.

⁴⁶ Cinuçen Tanrıkorur-Mehmet Turan Yazar, *a.g.mektuplar*.

⁴⁷ Haz. Şermin Barihüda Tanrıkorur, *a.g.e.*, Cilt 4, s. 107.

zamanda sahip olmak demektir. Görüyorsunuz ki hiç de fazla tok gözlü değilim...” derken karşılıksız dostluk namına mizahi bir ders vermiştir.⁴⁸

3 Ekim 1998’de M. Turan Yazar’a Amerika’dan yazdığı mektubunda şiirlerinden bestelediği eserleri paylaşırken; *“Varak-ı mihr-i vefayı kim okur kim dinlerse de benim guş ettirmek istediğim gül zaten sizsiniz. Kendimi bu yüzden “boş yere inlemiş bülbül” olarak görmüyorum. Ben göçtükten sonra bu varakpareler “aktar dükkânında kese kâğıdı” yapılırsa dahi, eğer takdirdede iştihar varsa, nasıl olsa bir anlayan çıkıp bunları değerlendirir. Bach’ı bile (la-teşbih) vefatından 300 yıl sonra yeniden keşfettiler.”* diyerek zamanla anlaşılacak, hatta öz kültür ve sanatından habersiz yaşayanlar tarafından belki de hiç anlaşılamayacak bir sanatkar olduğunun bilincinde olduğunu da ifade eder.

Mehmet Turan Yazar gibi naif birinin belki de pek fazla kimsenin önemsemeyeceği, edebiyatla ilgili bir konuda gösterdiği hassasiyet 1 Nisan 1997 tarihinde Cinuçen Tanrıkorur’a yazdığı mektubunda açıkça görülmektedir;

“Biraz önce Selma Sağbaş Hanımefendi kızımızın özel konserini dinledim. Evc ve Bestenigâr eserler okumuş. Benim hayran olduğum pek usta sanatkarlardan biri Selma Sağbaş. Bestenigâr şarkılardan birine kafam takıldı. Kanuni Ahmed Bey’inmiş:

Cânâ sana âşık nice bir muntazır olsun, sözleriyle başlıyor. Selma’cığımız bu sözleri" Cana, sana âşık nice bir münhasır olsun" diye okuyor. TRT yayınlarına baktım, orada da Selma Hanım’ın söylediği gibi yazılı ama yanlış tabii... Hangi âşık kendisini sevgiliye hasretmekten yakınıyor? Değerli sanatçımıza iletiniz lütfen bir daha o güzelim şarkıya şöyle başlasın:

“Cânâ sana âşık nice bir muntazır olsun,

Hangi güne dek dide buna münhasır olsun?”

Görüldüğü gibi bizim âşık sevgiliyi beklemekten, gözlerini yol gözleme görevine hasretmekten yakınıyor; yoksa kendisini sevgiliye hasretmekten değil. Bu itirazımı Selma’cığımıza aktarabilirsiniz”⁴⁹

İşte burada şiirdeki hatayı dile getirirken, ön yargıyla hemen ses sanatkarını eleştirmek yerine araştırıp, TRT repertuarında da sözlerin yanlış olduğunu öğrenip bu şekilde ileterek derdini anlatmıştır.

Bu çalışmanın ekler kısmına bahsi geçen mektuplardan örnekler eklenmiştir.

⁴⁸ Cinuçen Tanrıkorur-Mehmet Turan Yazar, *a.g.mektuplar*.

⁴⁹ Cinuçen Tanrıkorur-Mehmet Turan Yazar, *a.g.mektuplar*.

4. SONUÇ

*İnayat Khan'a göre; "müzik insanı önce kendisiyle, sonra da diğer insanlar ve evren ile bütünleştiren en etkili araç ya da en kısa yoldur. Gerçek müziğin farkına varan ve onun ardındaki sırrı çözebilenler, bütün evren ile aynı frekansta titreşir ve her şeyle anlaşır, konuşabilirler."*⁵⁰ Şair, şiirinde kelimeler arasında böylesine bir örgü oluşturmaktadır. Şairin, kelimelerin iç ahengiyle sağlayacağı düzen müzikal yapının temelini oluşturur.⁵¹ Şiir ve müzik bütünlüğünün insanlar üzerinde yaratacağı etki toplumun seviyesini belirleyen önemli faktörlerden biridir.

Türk Musikisi; Türk tarihini, coğrafyasını, edebiyatındaki her türlü söz sanatını, inanışlarını, geleneklerini, karakterini, genetik ses ve nağme yapısını, düşünce ve duygu dünyasını bünyesinde barındırır ve temsil eder. Medeniyeti oluşturan değerleri sanatla nesillere aktaran en temel birleştirici unsurlardan biridir. Müziğin öncelikle bir eğitim aracı niteliğiyle değerlendirilmesi Konfüçyüs'ten Eflâtun'a, Fârâbî'ye kadar uzanır.⁵² Milli kültürü oluşturan bütün sanat dallarında sanata ve sanatkâra verilen önem toplumsal bilinç seviyesinin yükselmesini ve öz değerlerin yaşatılmasını sağlar;

*"Cevherin kıymetin anlamaya sarraf gerek
Her ulûmun hikmetin bilmeğe arraf gerek"*

Ufku geniş insanlar zaman içinde muhataplarını ve benzedikleri gönüllerdeki yerlerini alacaklardır.

İlim ve sanat erbabının değerini anlamak için, toplumun bilinç ve genel kültür seviyesinin yüksek derecelere çıkarılacağı bir eğitim sistemine ihtiyaç vardır. İşte o zaman bu değerlerin kıymeti onları kaybetmeden önce anlaşılabilir. Cinuçen Tanrıkorur da bu konuda; "peki bütün bu besteleri kimin için yapıyorsun? diyebilirsiniz, ama ben ümitsiz değilim" demiştir.⁵³

Mehmet Turan Yazar'ın yazılarından, makalelerinden, araştırmalarından ve pek çoğu bestelenmiş şiirlerinden oluşan "Daracık Düşler"⁵⁴, "Bilmediklerim",⁵⁵ "Dörtlükler",⁵⁶ "Doruktan Doruğa (Güfte Şairleri)"⁵⁷ gibi kitapları ve muhtelif mecmularda yazdığı makaleleri edebiyat, musiki ve kültürümüz için önemli

⁵⁰ İnayat Khan, *Müzik, İnsan ve Evren Arasındaki Köprü*, (çev. Kaan H. Ökten-Tuğrul Ökten), 2. Baskı, Arıtan Yayınları, İstanbul 2001, arka kapak.

⁵¹ Celal Varışoğlu, "Türk-İslâm Sanatlarının Felsefesi Bağlamında Müzik-Şiir Yakınlaşması ve Hâtem Divanı'nda Musiki", *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, Sayı 14, 2003, s. 187-214.

⁵² Fatma Başer, "Müziğin Okul Öncesi Dönemde Çocuk Gelişimine Katkısı", *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 8, 2004, s. 1-10.

⁵³ Cinuçen Tanrıkorur-Mehmet Turan Yazar, *a.g.mektuplar*.

⁵⁴ Mehmet Turan Yazar, *Daracık Düşler*, 1. Baskı, Çağ Ofset, Elazığ 1999.

⁵⁵ Mehmet Turan Yazar, *Bilmediklerim*, 1. Baskı, Güzel İstanbul Matbaası, Ankara 1954.

⁵⁶ Mehmet Turan Yazar, *Dörtlükler*, 1. Baskı, Kültür Ofset, Antakya 1991.

⁵⁷ Mehmet Turan Yazar, *Doruktan Doruğa (Güfte Şairleri)*, 1. Baskı, Kültür Ofset, Antakya 1992.

hizmetlerdir. Osmanlı Türkçesine de son derece vakıf olmakla birlikte, sade ve yalın duru Türkçe kelimelerle dahi kusursuz kullanabildiği aruz vezni; yeni neslin aruz, edebiyat, musiki, şiir, kültür, manevi değerler, tevazu, yaratılan her şeye sevgi, saygı ve nezaket duymak, açık yüreklilik gibi pek çok konuda ufkunu açacaktır.

Türk musikisi ilelebet üretilme potansiyeline sahip uçsuz bucaksız bir deryadır. Tarihimizle bağ kurabildiğimiz en önemli vasitalardan biri de geçmişimizdeki seslerdir. Geleneği içinden ve özüne bağlı kalarak yenileştiren, bütün devirlere hitap eden nağmeler üreten ve bu yolla geçmişle gelecek arasında bir köprü vazifesi gören Cinuçen Tanrıkörur, sözlü eserlerinde seçtiği güftelerle de öz değerlerin hatırlatıcısı konumunda olan bestecilerden biridir. *“Geleneğe yüksek sadakatle bağlı kimliği ve keskin üslubu ile kaleme aldığı yazılar Tanrıkörur’un makam müziğini yenileme anlayışının, Osmanlı kimliğine dayalı bir yenilenme olduğunu göstermektedir. Türk musikisinin mevcut durumuna kendisinin de her fırsatta yaptığı eleştirileri, Musiki Mecmuası’nda kaleme aldığı yazılarında görmek mümkündür. Onun makam müziği besteciliğini yenileme biçimi, musiki inkılabı söylemlerinden biri olan yeni musikide ‘yüksek deyişler’i kullanma vurgusuna da aktif hizmet eden bir içeriğe sahiptir. Tanrıkörur bu yönüyle bir yandan Türk makam müziğine hizmet ederken diğer yandan da Türk kültür tarihine hizmet etmektedir. Yirminci yüzyıl makam müziğine pek çok bileşen üzerinden yön veren Cinuçen Tanrıkörur, Türk kültür ve müzik hayatının yaşamış en mühim şahsiyetlerinden biridir. Osmanlı medeniyetini temsil eden kültür ve sanat alanları ile çocukluğundan itibaren olan irtibatı onun, yaşadığı yılların hararetli konularından olan gelenekçilik-yenilikçilik tartışmalarında güçlü bir gelenek savunucusu olarak konumlanmasına neden olmuştur. Türk müziği kültür alanı için, onun ud icrasına getirdiği teknik tavır, bestelerinde kullandığı ezgi karakterleri, taksim ve bestelerinde makamları işleme biçimi, Tanrıkörur’un söylemsel alandaki inançlarının icra üzerindeki iz düşümüdür. Yarattığı ekol ile onun icra ve besteleri, geleneğe bağlı bir yenilikçiliğin en çarpıcı örnekleridir. Onun işlediği her makam hem geleneğe bağlı özellikler taşır hem de adeta yeniden yaratılmış gibidir. Eser üretimlerinde tercih ettiği formların kapsamı ve güfte tercihleri geleneğe olan derin sadakatinin en açık örnekleridir. Bununla birlikte makam kullanımında ortaya koyduğu yenilikçi yaklaşımın, ona Cemil misali ‘dâhi’ müzisyen sıfatını verecek bir açılım niteliği gösterdiğini söylemek abartılı olmayacaktır.”⁵⁸*

Cinuçen Tanrıkörur gibi ömrünü her şartta kültürümüze ve gelecek nesillere ışık tutmaya adanmış olan şair Mehmet Turan Yarar da aruz vezninin ahengini ve gönül dünyasını bugünün diliyle de gençlerimize aktarmayı ve yeni nesille bağ

⁵⁸ N. Oya Levendoğlu, “Geleneğe Bağlı Yenilikçi Tavrın Kült Bestecisi Cinuçen Tanrıkörur ve Bir Temsili Eser”, *Erdem*, Sayı 78, Haziran 2020, s. 151.

Araştırma Makalesi

kurmayı başarmış sanatkârlardan biridir. Bu iki şahsiyet; Türk müzik, kültür, dil, tarih alanlarına kalıcı eserler bırakmış şahsiyetlerdir.

Merhum Behçet Kemal Çağlar “Resimli 20. Asır” isimli haftalık derginin muhtelif sayılarında adından sıkça söz edip, şiirlerinden örnekler sunduğu, ümit verici bir genç kabiliyet olduğunu dile getirdiği, o zamanlar henüz yirmili yaşlarında olan Mehmet Turan Yazar hakkında yazdığı yazılardan birinde, herkesin sanatkâr olamayacağını çok açık bir şekilde dile getirmiştir:

“İşte, genç arkadaşlar! Sizlere büyüklerden, meşhurlardan, yaşlılardan filan örnek vermedim. Kendi yaşınızdan, kendi içinizden birini misal getirdim. Eskiden faydalanma, halktan ilham alma, şekli ve vezni alargada tutma nasıl oluyormuş ondan öğrenin diye. Amma siz de diyeceksiniz ki “içimizde en şair doğmuşlardan, iç ahengi en iyi kavramış olanlardan birini seçmişsiniz” iyi ya: sanattan yaradılıştan ve ilk tecrübelerde bu kadar nasibi olmayan da bu verimsiz ve çetin, bu Allah’ın belası ve lutfu şeye akıllarını yormasınlar!”⁵⁹

Geçmiş kültürel mirası tanımak ve benimseyebilmek, geleceğimizin sağlam temeller üzerine inşa edilebilmesini sağlar. Yeni nesillerin tefekkür dünyasının Türk’ün fitrî yapısına, aslî kimliğine uygun olarak şekillendirilebilmesi için mazisindeki kültürel öğelerle bugün arasında sağlam ve sağlıklı köprüler kurabilecekleri verilere sahip olmaları gerekmektedir. Bu köprülerin en önemli ayakları da şüphesiz, edebiyat ve müziktir. Öz kültürümüzün sosyal yayın organlarında, internette, okullarda, ailede özendirilerek aşılması, gençliği popüler öğelerin sunduğu tehlikelerden uzaklaştıracak, karakter gelişimlerine katkı sağlayacaktır. Gençlerimize popüler, gündelik, sanatsız ve başka kültürlere özendirici öğeler yerine, medeniyetimizin ihtisamlı sanat eserlerinin sunulması gerekmekte ve gönüllerini bu yolla fethetmenin yolu bulunmalıdır. Türk toplumunun geleneksel müziğimizin güftelerindeki anlam ve mahiyeti kavramasıyla; hayata ve geleceğe dair düşünceleri yeni boyutlar kazanacak, millî ve manevî değerlerine olan bağlılığı daha da çok artacaktır. Çünkü geleneksel Türk sanatlarının hepsi, Türk kültür süzgecinden geçerek, Türk insanının asaletini temsil eder. Özellikle müzik ve söz unsurları toplumun bilinç seviyesini, kalitesini belirlemekteki en önemli araçlardır. Söz ve müziğin gücünü kullanarak toplumun seviyesini yukarı çeken bestekâr ve edebî şahsiyetlerin birliğinden doğacak eser kazandırma çabası devam ettirilmelidir.

⁵⁹ Behçet Kemal Çağlar, “Mehmet Turan Yazar”, *Resimli 20. Asır*, Cilt 5, Sayı 109, 16 Eylül 1954, s. 22.

Bu konuda yakın dönemden örneklendirdiğimiz Cinuçen Tanrıkörur ve Mehmet Turan Yarar, şiirlerinde, bestelerinde, yazılarında ve konuşmalarında Türkçeyi çok iyi kullanmışlardır. Eserleri teknik açıdan da incelendiğinde armoni ve prozodi kuralları açısından hatasız, usul-vezin-ezgi bütünlüğüne sahip, ses ve sözün manayı ifade etme gücünü yansıtan eserler olduğu görülmektedir.

Her insanda bir evren gizlidir. İçindeki o cevheri keşfeden, evrene nağmeleri ve sihirli sözleriyle sonsuz sevgiyi yayabilen insanlar var oldukça, onların hayat görüşünü örnek alıp, eserlerinden istifade edebilecek insanların da yetişme ihtimali artmaktadır.

KAYNAKÇA

ANIL, Eser, "Mehmet Turan Yarar'la Röpotaj", *Mûsikî ve Nota*, Sayı 23, Kasım 1984, s. 18-23.

BAŞER, Fatma Adile, "Müziğin Okul Öncesi Dönemde Çocuk Gelişimine Katkısı", *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 8, 2015, s. 1-10.

ÇAĞLAR, Behçet Kemal, "Mehmet Turan Yarar", *Resimli 20. Asır*, 16 Eylül 1954, Sayı 5., s. 109.

ÇAKIR, Mustafa Sefa, "Klasik Türk Şiirinde Nağmelerin Tınısı ve Nâilî Divanı'nda Musiki Unsurları", *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, Cilt 4, Sayı 2, 2020, s. 206-220.

ERYILMAZ, Mehmet (Yönetmen), "O Şafak Vaktinin Cihangiri", *Cinuçen Tanrıkörur* [Belgesel Film], 2002.

FEYZİOĞLU, Nesrin, "Geleneksel Türk Sanat Mûsikîsi Bestekârlığı'nda Söz-Beste İlişkisi", *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, Sayı 14, 2010, s. 71-79.

KHAN, İnyat, *Müzik, İnsan ve Evren Arasındaki Köprü*, çev. Kaan H. Ökten-Tuğrul Ökten, Arıtan Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2001.

LEVENDOĞLU, Nazife Oya, "Geleneğe Bağlı Yenilikçi Tavrın Kült Bestecisi Cinuçen Tanrıkörur ve Bir Temsili Eser", *Erdem*, Sayı 78, Haziran 2020, s. 151-188.

ÖZCAN, Nuri, "Cinuçen Tanrıkörur", *T.D.V. İslam Ansiklopedisi*, Cilt 39, Türk Diyanet Vakfı, İstanbul 2010, s. 572-574.

PARMAKSIZ, Mehmet Nuri, "Tanıtılmakta Geç Kalınmış Bir Şair "Mehmet Turan Yarar", *Çağrı*, Sayı 564, Kasım 2006, s. 24-26.

TANRIKÖRUR, Cinuçen-YARAR, Mehmet Turan, "Mektuplaşma", *Cinuçen Tanrıkörur Koleksiyonu, Mektup Arşivi*, T. C. Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi, Ankara 1973-2000.

TANRIKÖRUR, Cinuçen, "Mehmet Turan Yarar", *Müzik Kültür Dil*, Dergah Yayınları, İstanbul 2003, s. 334-336.

Araştırma Makalesi

TANRIKORUR, Şermin Barihüda (Dü.), *Cinuçen Tanrıkorumur Beste Külliyyatı*, 1. Baskı, Cilt 1, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2019.

TANRIKORUR, Şermin Barihüda (Dü.), *Cinuçen Tanrıkorumur Beste Külliyyatı*, 1. Baskı, Cilt 4, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2019.

UYMAZ, Bora, *Mehmet Turan Yarar'ın Hayatı ve Eserleri*, (Lisans Bitirme Ödevi, Ege Üniversitesi Devlet Türk Müsiki Konservatuarı Ses Eğitimi Bölümü Türk Sanat Müziği Anasanat Dalı, İzmir 1999).

UYMAZ, Türkan, "İzmir Devlet Korosu Sanatçısı, Bestekar, Tanburi, Ses Sanatçısı, Cinuçen Tanrıkorumur'un Öğrencisi Bora Uymaz'la Röportaj", İzmir 2021.

UYMAZ, Türkan, "Şermin Brihüda Tanrıkorumur ile Cinuçen Tanrıkorumur Hakkında Röportaj", Haziran 2021.

VARIŞOĞLU, Celal "Türk-İslâm Sanatlarının Felsefesi Bağlamında Müzik-Şiir Yakınlaşması ve Hâtem Divanı'nda Musiki", *Türklük Bilimi Araştırmaları*, Sayı 14, 2003, s. 187-218.

YARAR, Mehmet Turan, *Bilmediklerim*, 1. Baskı, Güzel İstanbul Matbaası, Ankara 1954.

YARAR, Mehmet Turan, "Küçük Mehmed Ağa'nın Şairleri 2", *Müsiki ve Nota*, Sayı 11, 1983.

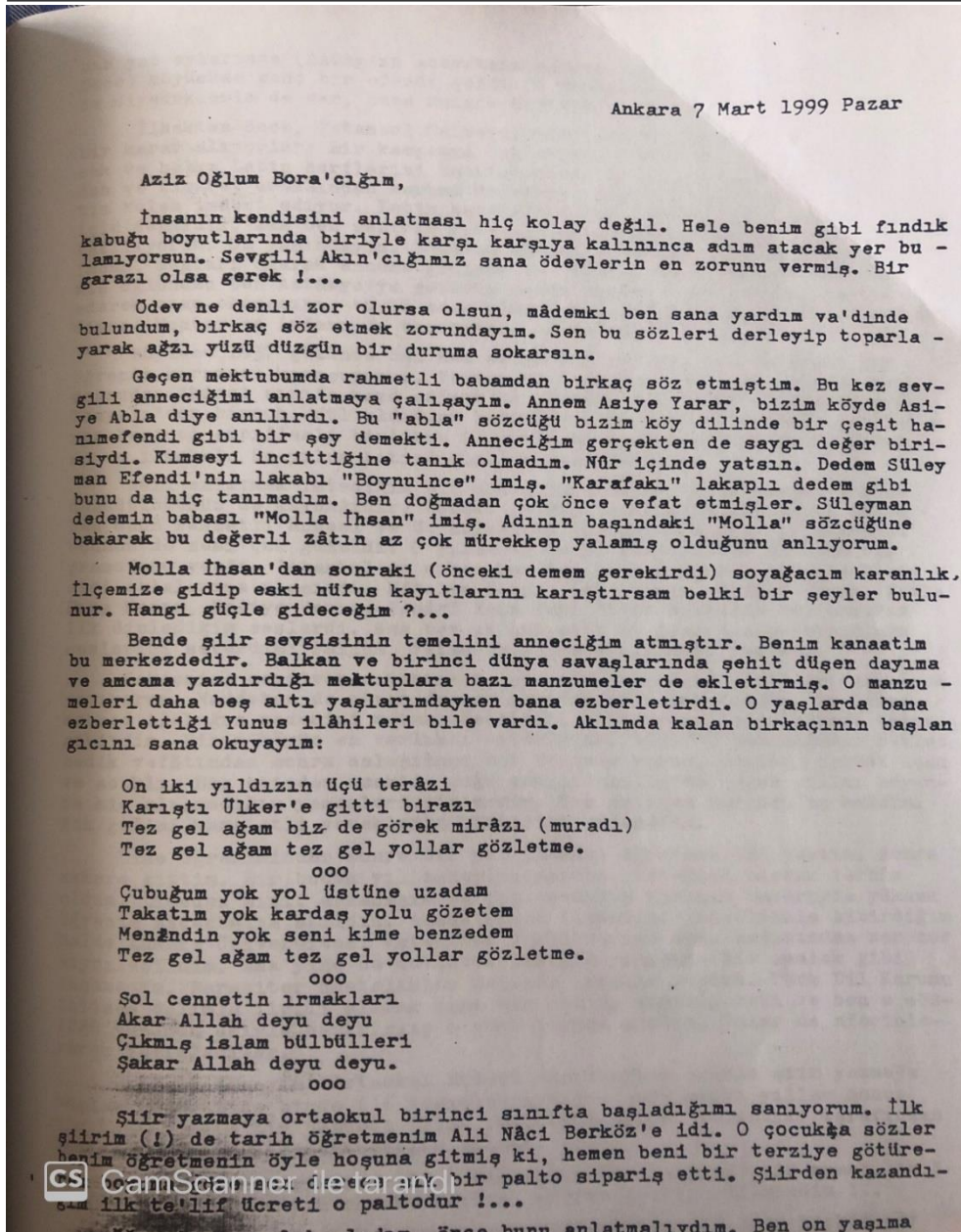
YARAR, Mehmet Turan, *Dörtlükler*, 1. Baskı, Kültür Ofset, Antakya 1991.

YARAR, Mehmet Turan, *Doruktan Doruğa Güfte Şairleri*, 1. Baskı, Kültür Ofset, Antakya 1992.

YARAR, Mehmet Turan, "İşte Merhem Dedikleri", *Güneyde Kültür*, Cilt 8, Sayı 94, Haziran 1996.

YARAR, Mehmet Turan, "Karanlığa Dur Diyenler", *Güneyde Kültür*, Cilt 9, Sayı 95, Ocak 1997.

YARAR, Mehmet Turan, *Daracık Düşler*, 1. Baskı, Çağ Ofset, Elazığ 1999.

EK 1. M. Turan Yarar'ın Bora Uymaz'a yazdığı mektuplardan bir örnek.

İstanbul, 30 Ağustos 1997

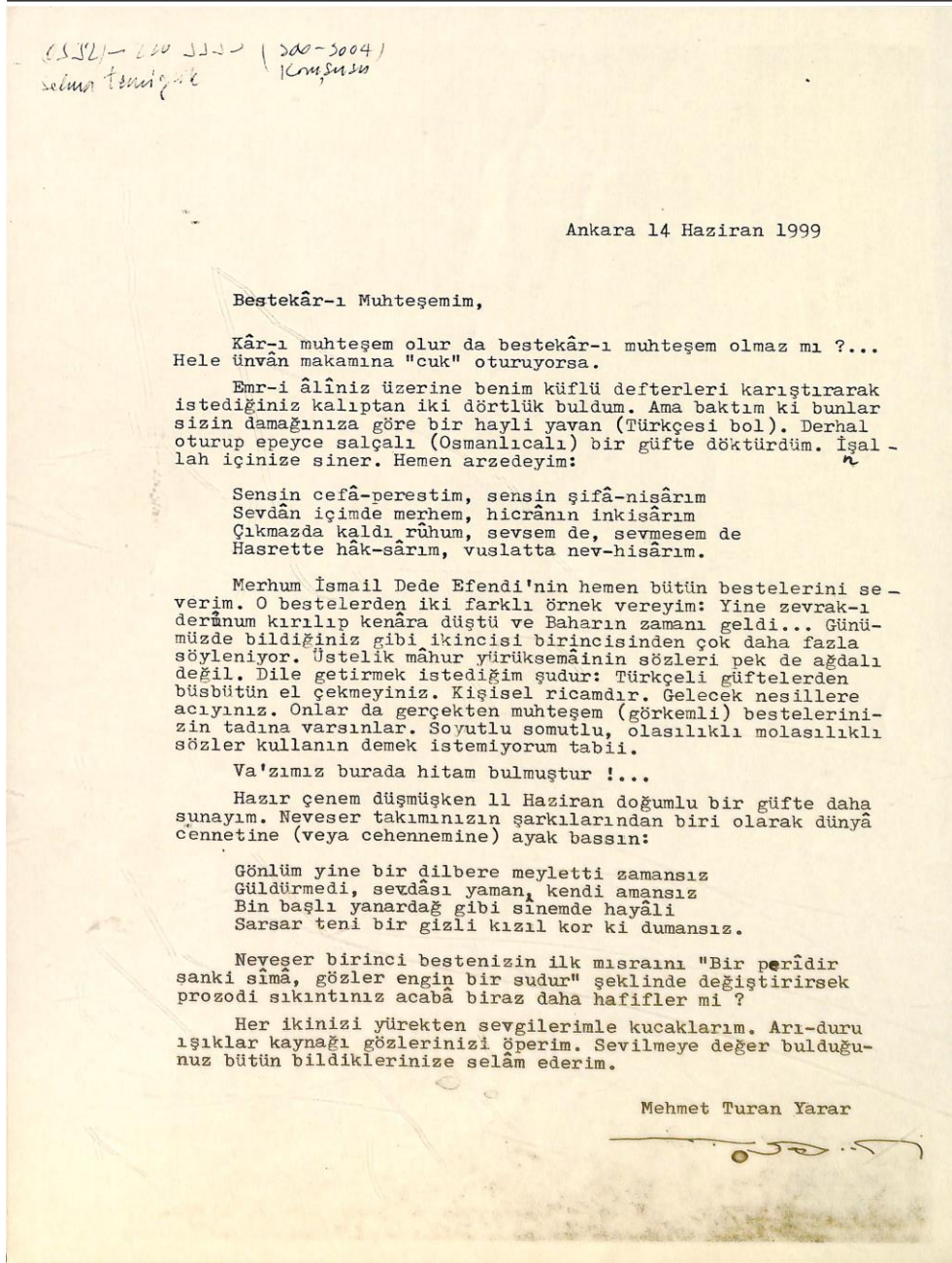
Pek çok aziz ve saygıdeğer Mehmet Akıncıya,

Siz bana şiir yada kitap verdiğinizde, elleriniz fasal kutumdan kurtulamaya çağırır benzer. Şiirlerinizi okumaya başlayınca, ne zaman elim nota kağıdıyla buluyor ve bir beste nasıl çıkarıyor, wallahi anlamıyorum. İki-sigara müddetlerinin eli kadehlerine, paketlerine nasıl suursuzca giderse, ben de o beş çizgili kağıtla kalem tarafından öyle cezbediliyorum. Şiirlerinin kalitesine ve duyusuna astâ lenişemeyecek olan bu besteciler, size olan sonsuz hürmet ve muhabbetimle nazîz şükranımın, nota diliyle ifadesinden başka birşey değil.

İnzallah nasib olur da bunları size yine bir gün kasete çalar okurum; şiirlerinizin bama neler söyletmiş, bir de sesli olarak ifadeye çalırım.

Derin, Defne kızlarımız ve bütün aile üradımızla sağlık, huzur ve mutluluk içinde olmanızı diler, toânihuda ile birlikte güzel ellerinizi hasret ve muhabbetle öperiz.

Amr

EK 3. M. Turan Yarar'ın C. Tanrıkorur'a yazdığı mektuplardan bir örnek.